תורה אור

ורבי עקיבא למאי הלכתא איתקש לנדה, למשא, לוקשה לנבלה? אין הכי נמי אלא מה ② נדה אינה ② לאברין אף ע"ז אינה לאברין, אלא הא דבעי רב חמא בר גוריא ע"ז ישנה לאברים או אינה לאברים, תיפשוט ליה מהא בין לרבנן בין לרבי עקיבא דאינה לאברים? רב חמא בר גוריא כרבה מתני ובעי לה אליבא דרבי עקיבא, מיתיבי ע"ז כשרץ *ומשמשיה כשרץ רבי עקיבא אומר ע"ז כנדה ומשמשיה כשרץ. בשלמא לרבי אלעזר ניחא אלא לרבה קשיא! °אמר לך רבה מי אלימא ממתני׳ דקתני "עציו ואבניו ועפריו מטמאין כשרץ" ואוקימנא מאי כשרץ דלא מטמא באבן מסמא ה"נ דלא מטמא באבן מסמא.

ע"ז — רש"י

מיתיבי נכרי ונכרית ע"ז ומשמשיה הן ולא היסטן רבי עקיבא אומר הן והיסטן בשלמא לרבי אלעזר ניחא אלא לרבה קשיא, אמר לך רבה ולטעמיך נכרי ונכרית נמי הן ולא היסטן *והתניא °דבר אל בני ישראל וגו׳ בני ישראל מטמאין בזיבה *ואין נכרים מטמאין בזיבה אבל גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהן ① אלא רבה מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן, ע"ז היא והיסטה אבל לא אבן מסמא שלה רבי עקיבא אומר ע"ז היא והיסטה ואבן מסמא שלה ② ורבי אלעזר מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא ולא היסטה ורבי עקיבא אומר ע"ז היא והיסטה מתקיף לה רב אשי מאי "הן" ③ אלא אמר רב אשי הכי קאמר נכרי ונכרית בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טמאים, * ע"ז שהסיטה אחרים טהורין, אחרים שהסיטו אותה טמאים, משמשיה בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טהורים רבי עקיבא אומר נכרי ונכרית וע"ז בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טמאים, משמשיה בין הן שהסיטו אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טהורין * ע"ז - בשלמא אחרים שהסיטו אותה משכחת לה, אלא היא שהסיטה את אחרים היכי משכחת לה? אמר רמי בריה דרב ייבא *כדתנן *הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שנייה - כרע הזב טמאין כרעו

ויקרא טו

ור׳ עקיבא למאי הלכתא איתקש לנדה למשא. לחודה, לוקשה לנבלה: **כרכה מפני לה**. דאמר לעיל דר"ע לאבן מסמא נמי אקשה לנדה ולא מצי לאקשה לנבלה: **ובעי לה אליבא דר׳ עקיבא**. מי מקיש נמי לענין נדה דאינה לאברים או לא: **ניחא**. דקתני לרבנן כשרץ אלמא לא מטמיא במשא: **מפסקי׳**. דמסכת ע"ז אבניו ועציו כו׳: **ס"ג נכרי ונכרית וע"ז ומשמשיה כו׳**. ול"ג מגע נכרי ונכרית שגזרו חכמים עליהן טומאת זבין: **הן ולא היסטן**. קס"ד היסטן משמע שהוסטו דהיינו משא ולא כשאר היסיטות שבהש"ס דמשמעו שהטמא הסיט האחרים: **בשלמא לר"א ניחא**. דקתני "ולא היסטן" דמשמע דלא מטמא במשא ולקמן פריך מאי הן אי הן טמאין קאמר פשיטא השתא היסטן טמא הם מיבעיא הכי איבעי ליה למתני מגען ולא היסטן: **לכל דבריהם** (א). אלמא מטמאו במשא דאי לא מטמאו אלא במגע מאי "כזבין" לימא "כטמאי מתים": **אלא**. הא מתבשתא היא ובעי לתרולי ורבה מתרץ לטעמיה ורבי אלעזר לטעמיה: **ואבן מסמא שלהן** גרסי׳ גבי נכרי ונכרית בין בתרלתא דרבה בין בדר׳ אלעזר והכי אמרינן בפרק בתרא דמסכת נדה (דף סט:) נכרי ונכרית מטמאין באבן מסמא: **ר׳ אלעזר מתרץ לטעמיה כו׳ ע"ז היא ולא היסטה**. ולא משאה שאינה מטמאה במשא: **מתקיף לה רב אשי מאי הן**. אי רבה ורבי אלעזר היסט דברייתא לשון משא משמע להו שהסיטו אחרים דהיינו משא מאי "הן והיסטן, הן ולא היסטן" דקתני בין לר׳ עקיבא בין לרבנן - אי למימרא דהן עצמן טמאים, פשיטא, דאי טהורים הם, היסט מנא להו, הכי איבעיא לאיפלוגי ע"ז אין היסטה טמא ר׳ עקיבא אומר היסטה טמא: **אלא אמר רב אשי הכי קאמר נכרי ונכרית בין הן שהסיטו אחרים**. והיינו "היסטן" דקתני בה ככל היסט שבמשנה: **בין אחרים שהסיטו אותן**. דהיינו משא וזהו "הן" דקתני בברייתא והכי משמע "הן והיסטן" דלישנא דברייתא משא שהזכירו חכמים בנכרי ונכרית בין הן, שהוסטו על ידי אדם בין הֵיסֵטָן כלומר מה שהסיטו הן טמאין דתורת זבין עליהם דזב שהוסט ע"י אדם או הסיט את האדם ואת כל דבר טמאוהו דתנן (זבין פ"ה משנה ב) כל הניטא על גבי זב טמא והיינו היסט ולפינן לה במסכת נדה (ד׳ לג׳) מוכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו" ומוקמי׳ לקרא התם ע"כ דה"ק וכל הנוגע בכל אשר יהיה הזב תחתיו דהיינו נישא על גבי הזב: **ע"ז שהסיטה את אחרים טהורים**. דאיתקש לשרץ, והכי-שלא תטמא לא בהיסט ולא באבן מסמא ואליבא דרבה קמתרץ לה רב אשי: **אחרים שהסיטוה טמאים**. דהיינו משא ומודו רבנן דמטמאה במשא דאיתקש לנדה: **רבי עקיבא אומר**. ע"ז נמי כנכרי ונכרית בין שהסיטה בין שהוסטה וה"ה לאבן מסמא דאיתקש לנדה והכי תני רב אשי לברייתא אליבא דרבה נכרי ונכרית הן המשא שלהן והיסטן, ע"ז היא המשא שלה ולא היסטה, משמשיה לא הן ולא היסטן, ר׳ עקיבא אומר נכרי ונכרית וע"ז הן והיסטן, משמשיה לא הן ולא היסטן, וממילא לר׳ אלעזר מתרץ לה רב אשי הכי נכרי ונכרית הן והיסטן, ע"ז היא ולא היסטה [דבמשא מטמיא ולא באבן מסמא דהוא דומיא דהיסטן] משמשין - לא הן ולא היסטן׳ כך נראה לי סוגיא זו [ולא פירשו רבותינו כן והם פירשו מאי הן דאתקפתא דרב אשי אדרבי עקיבא קאי ולא קשיא ליה אלא דתני לה בלשון רבים והכי קשיא ליה כיון דר"ע אע"ז לחודה קאי אמאי תנא הן והיסטן, היא והיסטה איבעיא ליה למיתני ולא נהירא לי דקשיא לי טובא בגוה חדא דלא אתקפתא היא דכיון דאמרן דמתני׳ מחסרתא היא ואוסופי מוספינן עלה שפיר מיתני בה [הן] לר"ע בין לרבה דקאמר ר"ע אכולהו קאי וקאמר *הן והיסטן לר׳ אלעזר נמי קאי אכולהו דהכי קאמר ר׳ עקיבא ע"ז לענין היסט דהיינו משא כנכרי ונכרית וכולן הן והיסטן והכי קתני רבי עקיבא אומר נכרי ונכרית ע"ז הן והיסטן ועוד מ"ש דלא מיפלגי בין הסיטו להוסטו אלא בתרלתא דרב אשי ומאי דוחקיה לפלוגי בהו אי לאו דהן דברייתא משמע ליה שהוסטו והיסטן משמע ליה שהסיטו ועוד דסוף סוף בתירולא דרב אשי לא מיתרלא אתקפתיה דאי הן משום מגע משמשיה קאמר [לא] הן ולא היסטן הוא ואילו רבי עקיבא הן והיסטן קאמר ואי אנכרי ונכרית הכא נמי ה"מ לתרולי כלישנא קמא ומאי אתקפתיה]: **היכי משכחת לה**. שהחפץ יסיט אדם או חפץ אחר: **כרע הזב טמאין**. שהרי הסיטן זב והיסטו של זב כי היכי גוונא כתיב בין בכלים בין באדם בין באוכלין ומשקין׳ בכלים כתיב ׳וכלי חרש אשר יגע בו הזב׳ ותניא בת"כ יכול יטמאנו מאחוריו נאמר כאן בו ונאמר להלן אשר תבושל בו מה להלן מאוירו אף כאן מאוירו א"כ למה נאמר אשר יגע בו פשיטא מי גרע משאר טומאות שמטמאין כלי חרס מאוירן כיון דכתיב גבי שרצים ל"ל למכתבי׳ הכא אלא להביא מגעו שהוא ככולו ואפי׳ מאחוריו ואיזהו זה היסטו, וגבי אדם נמי ׳וכל אשר יגע בו הזב׳ ואי משום מגע הא כתיב נוגע בבשר הזב אלא להביא מגעו שהוא ככולו ואפי׳ מאחוריו ואיזהו זה היסטו וגבי אוכלין ומשקין תנא ׳וכל כלי עץ ישטף במים׳ אמר ר׳ שמעון ומה בא זה ללמדנו אם ללמד שיטמא הזב כלי שטף במגע והלא כבר נאמר הנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו אם הנוגע בו יכבס בגדיו שהן כלי שטף במגע הוא עצמו לא יטמא כלי שטף במגע אלא למה נאמר ׳וכל כלי עץ וגו׳׳ להביא אוכלין ומשקין וכלים הניטלין ע"ג הזב דבסיפיה דקרא ׳לאשר יגע בו הזב׳ כתיב דאוקמינן דמשתעי בהיסט והיינו דתנן כל הניטא על גבי הזב טמא:

כרעו

מיתיבי ע"ז כשרץ ומשמשיה כשרץ. *מברייתא אלים ליה למיפרך ממתני׳ משום דקתני בה משמשיה משמע דע"ז דומיא דמשמשיה דלא מטמו במשא: **ומשמשיה** בין הן שהסיטו כו׳. בשנויא קמא לא מדכר משמשיה משום דהוי בכלל הן ולא היסטן דברייתא אבל רב אשי הוצרך לפרש דמשמשיה לא הן ולא היסטן ולא הוי בכלל הא דקתני בברייתא הן ולא היסטן:

ורבי עקיבא. הרב פור"ת לא גרים משמשיה במילתיה דר"ע דלא פליג במשמשיה ארבנן:

הזב בכף מאזנים כו׳. במס׳ זבים (פ"ד משנה ה) גרסינן הזב בכף מאזנים ומשכב ומושב בכף שנייה כרע הזב טהורין פי׳ ממדרס ומ"מ טמאין כדין היסט הזב כרעו הן טמאים פי׳ ממדרס כיון שהזב למעלה הרי נשען עליהן וגירסת הקונט׳ מיושב יותר אך לא נמצא כן אם לא שברייתא היא בשום מקום:

עין משפט נר מצוה

ה א מיי׳ פ"ז מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ה:

ו ב מיי׳ פ"ח מהלכות משכב ומושב הלכה ו סמג עשין רמג:

◆

רבינו חננאל

דפליגי. רבנן סברי לא מטמאה במשא. ור"ע סבר מטמאה במשא. והלכה כרבנן ואליבא דר׳ אלעזר דרבא משני בשינויא דחיקי. וטומאת ע"ז דרבנן היא. ולענין הא דמספקינן בין אליבא [דרבא] בין אליבא דר׳ אלעזר. דלר׳ עקיבא האי הא איתקש ע"ז לשקץ דכתיב שקץ תשקצנו משום משמשיה קשיא למקצת תלמידים כי סברי משמשי ע"ז אפי׳ אליבא דר׳ עקיבא בשקץ היכי קתני לענין בית ע"ז אבניו ועציו ועפריו מטמאין כשרץ. ר"ע אומר כנדה. דאהדרינן דהאי בית היא גופיה ע"ז דתנן בתרה (כתריא) [במשנה] ג׳ בתים הן. בית שבנה מתחלה לע"ז הרי זה אסור. ואמרינן עלה אמר רב המשתחוה לבית לא אסרו ומותבינן לרבה דאמר במשא כולי עלמא לא פליגי דאף רבנן מודו [דמטמא] קשיא ע"ז כשרץ. ודחי *) (ומותבינן נמי מגע נכרי ונכרית ע"ז ומשמשיה הן [ולא היסטן]) ופרקינן דאמר לדרבה וליטעמיך דקאמ׳ נכרי ונכרי׳ ולא היסטן ר"ע אומר הן והיסטן. ופי׳ היסט נדנוד. שאם אמרה הא ברייתא אין נכרי ונכרית נטל אדם קנה או קיסם ונדנד את הבגד אומרין שהסיטן. ומי מטמאין בהיסט הלא גזרה היא שנשא כלום כבר הסיטן. ויש מסיט שלא במשא. וכוון עליהן שיהו כזבין מטמאין לכל. שמן המשנה הזו ע"ז מטמא במגע ואין מטמא בהיסט דבריהן והרי הזב מטמא בהיסט הרי נוגע באמת שאינה מטמא במשא כמו מגע נכרי אלא רבה מפרש טעמיה דרבי אלעזר דנכרי ונכרי׳ כי הנושאה מסיטה לפי שהוא מתנד׳ מתרץ לטעמיה. רבה מוקים לה בכחו כדפרשינן לעילא. ור"ע אומר הן והיסטן [ואבן מסמא שלהן ופליגתא] באבן מסמא אבל לענין כל המסיט ע"ז טמא והנושא בכלל מסיט. בשלמא ע"ז ומסלק היסט מן פלוגתא ולר׳ אלעזר במשא פליגי ניחא הא ברייתא אלא דר׳ אלעזר מסלק פלוגתא מן נכרי ונכרית לענין בסיט. ומוקי לה לפלוגתא לענין ע"ז ומשמשיה בלחוד). מתקיף לה רב אשי מאי הן דפשטא דברייתא הן ולא היסטן ר׳ עקיבא אומר הן והיסטן בלשון רבים על מגע נכרי ונכרית וע"ז. והאי תירוצא דאמרינן לרבה היא ולא אבן מסמא. ר"ע אומר היא ואבן מסמא. לית בה לענין ע"ז פלוגתא בהסיט כל עיקר. וקאי מפיק לה לברייתא מן פשטא כלל. אבל ר׳ אלעזר קא מתרץ הן אבל לא הסיטן לרבנן ולר׳ עקיבא הן והסיטן על ע"ז ומפיק להו נכרי ונכרית בראיה ברורה דהא אימורה כי היכין דאף רבה מפקינון שהרי גזרו עליהן שהן כזבין לכל דבריהן. והא גזירה לענין תרומה ששורפין אותה על מגע גוי והסיטן כדמפרש בתורת כהנים. אבל חולין לא גזרו בהן טומאת נכרי. והכין לישנא דגמרא איצטרכינן למיכתבא משום דמשמש ואית בה חילופי רבה מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא והיסטה אבל לא אבן מסמא שלה. ר"ע אומר היא ואבן מסמא שלהם ר׳ אלעזר מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן אבל לא אבן מסמא שלהן. ע"ז היא אבל לא היסטה. ר׳ עקיבא אומר ע"ז היא והיסטה ומשמשיה הן ולא היסטן. מתקיף לה רב אשי מאי הן והא אתקפתא דרב אשי על מימרא דרבה היא בלחוד. דאילו ר׳ אלעזר הא קא מתרץ אבל לא היסטן. ור׳ עקיבא אומר הן והיסטן לענין ע"ז וליכא אתקפתא עליה. ומשום הכין מתרץ רב אשי אליבא דרבה ולא קא מתרץ אליבא דר׳ אלעזר ולא מכלל דסבר לה כרבה ולא סבר לה כר׳ אלעזר אלא משום דתרצתא דר׳ אלעזר תרצא וסיומא. ודרבה צריכה עדיין תרצתא. ולא שויא רב אשי תיובתא. אלא תריץ לה תירוצא דחיקא. ולעולם אימא לך דכר׳ אלעזר סבירא ליה והכין קא מתרץ רב אשי אליבא דרבה האי דקאמרו מאי הן אבל לא היסטן. ר׳ עקיבא אומר הן והיסטן דאפלגו לענין ע"ז אמר לך רבה הכי קאמר ע"ז ומשמשיה הן אבל לא היסטן שהיסטו הן את אחרים. ר"ע אומר הן והיסטן. אפי׳ שהיסטו הן את אחרים. ולמום הבין שאילנן. ע"ז שמסיטה היא את אחרים היכי משכחת לה. ופריש רמי בר ייבא כגון שהיתה היא בכף מאזנים ואחרים בכף מאזנים וכרעה ע"ז ותלה נחתא משום יוקרא מכחה שמכרעת

*) דברי רבינו אלו מטולי׳ הבנה ועיין בסוף המסכתא.

מבנה
△
קושיות על רבה ממקורות שבהם מופיעים אח׳ חכ׳ ור"ע

מבנה
דרכים שונים איך ללמוד המקור "נכרי ונכרית..."

נדה לד.

[עי׳ תוס׳ ב"ק ... ד"ה ונכרי]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לכל דבריהם. נ"ב ע"ל דף פב ע"ב:

[לעמ"ש תוס׳ ד"ה הזב כו׳ לא נמצא כו׳ בברייתא׳ נ"ל ... במשנה]

היסטן-הם היסיטו אחרים
הן-הוסטו

הן והיסטן ואבן מסמא שלהן כצ"ע

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מי אלימא ממתני׳. לעיל ד׳ יב ע"א פי׳ זבין דף סט ע"ב: תוס׳ ד"ה מיתיבי וכו׳ מברייתא אלים ליה. עי׳ לעיל דף יב ע"א תוס׳ ד"ה מי אלימא: